

مسئولیت قانون گذاران به عنوان معماران آینده

یادداشت

علیرضا نصر اصفهانی، فاطمه سادات رحمتی
گروه آینده پژوهی مرکز پژوهش های مجلس

از جمله تناقضات دوره مایین است که نهاد های قانون گذاری، نهادهایی که برای محافظت جوامع در برابر عدم قطعیت ها، روندها و اقدامات نامطلوب طراحی شده اند، خود اسیر تسلط نگاه کوتاه مدت شده اند. در سراسر جهان تالارهای قانون گذاری پر از بحث های فوری اند؛ درباره تورم، مهاجرت، امنیت و بانکداری. باین حال تقریباً هیچ کدام به پرسش عمیق تر نمی پردازند: «ما واقعاً چه جهانی می سازیم؟» این سؤال را به داخل بیاوریم: «قانون گذاران چه آینده ای برای کدام ایران می سازند؟» ایده قانون گذاران به عنوان «معماران آینده» یک آرایه شاعرانه نیست؛ این یک شرح شغلی فراموش شده است. نمایندگان تنها نگهبان بود چه ها و لوازم نیستند؛ آن ها مهندسان مدنی جامعه فردا هستند. وقتی چشم انداز طولانی را رها می کنند، کل جامعه در معرض شکنندگی قرار می گیرد. فقدان قانون گذاری آینده نگر خود نوعی کوتاهی است، کوتاهی ای که هزینه های آن با سیستم های فروپاشیده، نسل های معطل و فرصت های از دست رفته سنجیده می شود. سؤال اکنون روشن است: آیا نمایندگان مجلس افق طولانی خود را بازیابی خواهند کرد یا همچنان گرفتار نزدیکی دید به زمان حال باقی خواهند ماند و در ساختن ایرانی که شهروندان در آن زیست نیکوی انسانی داشته باشند موفق خواهند بود؟

قوانین کهن، تأثیر پایدار

برخی قوانین دهه ها و بلکه سده ها دوام می آورند و به طور خاموش مسیر حکمرانی و سرنوشت ملی را شکل می دهند. امسال صدمین سال تصویب قانون مالکیت فکری در ایران است و قانون مدنی مصوب سال ۱۳۰۷ هنوز پابرجاست و این دو همچنان ستون های حقوق خصوصی و حفاظت از نوآوری و مالکیت فکری کشور محسوب می شوند. این قوانین با پیش بینی نیازهای حقوقی جامعه چهارچوبی پایدار برای حل اختلافات و حمایت از خلاقیت فراهم کرده اند و نمونه ای از اثرگذاری بلندمدت قانون بر ساختار اجتماعی و اقتصادی هستند. قانون شهرداری ها مصوب سال ۱۳۳۴ و قانون شهرسازی و تصویب طرح های جامع شهری پس از دهه ۱۳۵۰ که مسیر توسعه متوازن شهری را تعریف نموده، نمونه هایی از آینده نگری حکمرانی هستند که هنوز در چهارچوب تصمیم گیری شهری و اقتصادی مؤثرند. قانون برنامه بودجه کشور مصوب سال ۱۳۵۱ عمری بیش از نیم قرن دارد و پایه های برنامه ریزی چندساله و مدیریت منابع کشور را نهادینه کرد. قوانین بسیار دیگری نیز می توان مثال زد که همه یا بخشی از آن ها در نظامات فعلی جاری است. وضعیت قوانین قدیمی و مؤثر در سطح جهان نیز قابل توجه است. قانون مارلبورو (Statute of Marlborough) در سال ۱۲۶۷ میلادی تدوین شده و یکی از قدیمی ترین قوانین انگلیس بوده که بخش هایی از آن هنوز معتبر است. این قانون محدودیت های بنیادین قدرت سلطنتی را مشخص و در خصوص حقوق شهروندان چهارچوب هایی را تعیین کرده است؛ اصلی که هنوز در بحث های مدرن درباره حاکمیت قانون تکرار می شود. قانون تریسون (Treason Act) مصوب ۱۳۵۱ میلادی نیز تعریف دقیقی از خیانت به تاج و تخت ارائه داد؛ قانونی که بیش از ۶ قرن دوام آورده و نمونه ای از ضرورت شفافیت حقوقی در مواجهه با تهدیدات سیاسی است. آنچه تاریخ نشان داده است، در اروپا قوانین مدون ثبات دولت ها را تقویت کرده اند. کدهای حقوقی نروژ (Norwegian Code)، از دوران قرون وسطی، قانون دانمارکی (Danske Lov) مصوب سال ۱۶۸۳، قانون کورنوده فرانسه (Loi Cornudet) مصوب سال ۱۹۱۹ به عنوان یکی از نمونه های روشن آینده نگری در قانون گذاری شهری، قانون شهرهای جدید بریتانیا (۱۹۴۶) و امثال آن ها در دیگر نقاط جهان، درسی کلیدی دارند، دوام، معیار آینده نگری است. قوانینی که نسل ها را پشت سر می گذارند، تنها نظم و قانون برقرار نمی کنند. آن ها ساختار آینده را شکل می دهند.

پیامدهای نادیده گرفتن آینده نگری

تاریخ قوانین پایدار نشان می دهد اگر قانون با چشم انداز و تاب آوری طراحی شود، می تواند نسل ها را پشتیبانی کند. اما روی دیگر این سکه، یعنی غفلت از آینده نگری، آموزنده تر است؛ پیامدهای آن امروز در زیرساخت های انرژی، شهرها و حتی سیاست خارجی کشورهای که برای حال قانون نوشتند و آینده را وانهادند، به وضوح دیده می شود. در بسیاری از کشورها از جمله کشور عزیز ما ایران، قوانین برای توسعه نیروگاه های حرارتی نوشته شد بی آنکه استانداردهای بازدهی یا الزامات گذار به انرژی های تجدیدپذیر به طور الزام آور در نظر گرفته شود.

ادامه در صفحه ۱۴

روزهای تصمیمات مهم

در ایران چه خبر است؟

دو طرح پرحاشیه تناسبی شدن انتخابات

و حذف ۴ صفر از پول ملی در آستانه تصویب و اجرا

گزارش تحقیقی «فرهیختگان» از اقتصاد روستایی

روستاها چطور خلوت شدند؟

۱۶

نفیو هم می گوید تحریم های پسا سنپ بک
بدون همراهی چین و روسیه چندان مؤثر نیست

ماشه بک

روای ترامپ برای بازگشت

به افغانستان چه تهدیدهایی دارد؟

بک گراند بازگشت به بگرام

۱۴

«فرهیختگان» فعالیت های مهم دانشگاه

در شرایط جنگ ۱۲ روزه و پس از آن را بررسی کرد

جهاد علمی بدون توقف

۴

سریال مهم «روز شغال» چه می گوید؟ توبهء شغال وسرمایه داری را باور نکن

۱۳ و ۱۲

